

— A XIV. század előtt írt könyveknél a töredékek százalékos megoszlásából valóban lehet ilyen következtetést levonni. A papírgyártás elterjedése után azonban a ritkábban forgatott műveket, az orvosi, teológiai, filozófiai tárgyúakat már az olcsóbb papírra írták; pergament csak a mindennap kézbe vett könyvek, így elsősorban a misszálék, breviáriumok írásához használták, nehogy ezek túlságosan hamar elkopjanak, tönkremenjenek.

— *Mikor olvashatunk tudományos értékelést az elvégzett munkáról?*

— Különválasztottuk a fragmenták leírását és tartalmi vizsgálatát. Az első könyvtári feladat. Az *Egyetemi Könyvtár kb. 300 kódextöredékének katalógusát még ebben az évben sajtó alá adom*. Ez a katalógus feltünteti a raktári jelzetet, a jelenlegi és a feltételezhető eredeti méretet, a sorbemerést, vonalazást, di-

szítést, a származási helyre és a tulajdonosokra vonatkozó adatokat. A tartalmi vizsgálatok eredményeit és az értékelést külön tanulmánykötet fogja tartalmazni. *A hangjegyes anyagból 1976-ban zenei bemutatót tartunk*, ahol az érdeklődők megismerkedhetnek középkori énekkultúránkkal.

— *Egy utolsó kérdés: mi a könyvtárosok teendője, ha a gondjukra bízott gyűjtemény kötetekben kódexmaradványokra bukkannak?*

— Jegyezzék fel pontosan, hol, melyik kötetben található ez a töredék és — ha szükségesnek tartják —, őrizzék az állomány többi részétől elkülönítve, biztos helyen. Mást egyelőre ne csináljanak! Az a tervünk, hogy később a magyar könyvtárakban található összes töredékeket összeírjuk és fokozatosan feldolgozzuk. Erről majd kellő időben értesítést küldünk mindenhová.

Vértesy Miklós

A közigazgatási dokumentáció és az Országgyűlési Könyvtár

Az Országgyűlési Könyvtár már jóval több mint 100 éve gyűjti és feldolgozza a közigazgatással foglalkozó irodalmat — a magyart a teljesség igényével, a külföldit válogatva. A gyűjtemény gazdagsága azonban csak szükséges, de még nem elégséges feltétele a korszerű tájékoztatásnak, a felhalmozott ismeretek hasznosításának. Ezért a könyvtár a legutóbbi időben elkezdett rendszeresen, terv alapján foglalkozni a *közigazgatási dokumentáció és információ kiépítésével*, a dokumentumok olyan feltárásával, hogy a katalógusok nyújtotta lehetőségeknél gyorsabban és mélyebben tudja a felhasználók igényeit kielégíteni.

Tájékoztatói szakközpont

1974 elején, több éves előkészítő munka után, a Magyar Tudományos Akadémia társadalomtudományi koordinációs bizottságának határozata és a Művelődésügyi Minisztérium ezen alapuló előterjesztése nyomán a Kormány Tudománypolitikai Bizottsága határozatot hozott a társadalomtudományi információs szakközpontok létrehozásáról. E határozat végrehajtása keretében kezdte meg az Országgyűlési Könyvtár a politikai, valamint az *állam- és jogtudományi szakközpont* kiépítését. Az utóbbinak szerves részét képezi a közigazgatási dokumentáció megalapozása.

Az állam- és jogtudományi információs szakközpont feladatkörének meghatározásakor a közigazgatás külön hangsúlyt kapott, mert a Minisztertanács határozata alapján ekkor már megindultak „A közigazgatás fejlesztésének komplex tudományos vizsgálata” c. országos kutatási program munkálatai, és a kutatás dokumentációs bázisa az Országgyűlési Könyvtár lett. A 15 évre tervezett kutatómunka célja mindazoknak a tudományosan megalapozott eljárásoknak, módszereknek, szervezeti formáknak feltárása s elméleti összegezése, amelyek az adott időszak általános nemzetközi szintjén állnak, és alkalmazásuk a magyar közigazgatás hatékonyságának, célszerűségének és demokratikus vonásainak növekedését eredményezi. Az e programon dolgozó mintegy 200 kutató kiszolgálásával párhuzamosan az Országgyűlési Könyvtárban kiépülő közigazgatási dokumentáció fokozatosan és egyre növekvő mértékben kívánja kielégíteni a közigazgatás gyakorlati munkásainak, az államigazgatási, illetve a tanácsai dolgozóknak igényeit is.

A célok megvalósítása érdekében rögzített munkaterv a következő fontosabb alapelveket tartalmazza:

— a szakközpont messzemenően érvényesítse a *felhasználói szemléletet*. Ez azt jelenti, hogy a konkrét feladatok meghatározásakor, a munkamódszer kialakításakor, a

fontossági sorrend megállapításakor arra törekedjék, hogy olyan szolgáltatásokat nyújtson, amelyek a legkönnyebben felhasználható módon, megfelelő terjedelemben és a kívánt időpontban adják azt — és csakis azt —, amit a felhasználó igényel. (Az Interparlamentáris Unió egyik ülésén az indiai delegátus annak a kívánságának adott hangot, hogy minden szükséges információt vigyenek a helyébe legalább „félkész étel” formájában, úgy, hogy az könnyen emészthető, azonnal és közvetlenül felhasználható és lehetőleg tablettába sűrített legyen.) E szemlélet általánossá tétele a kívülállók számára első pillantásra egyszerűnek tűnhet, pedig mindannyian tudjuk, hogy megvalósításának egyelőre még mind a felhasználói, mind a szolgáltatói oldalon nehezen leküzdhető akadályai vannak. Csak egy nagyon széles dokumentumbázissal rendelkező, jól szervezett, modern technikai eszközökkel ellátott, a kül- és belföldi társintézményekkel zavartalanul együttműködő szervezet képes ezeknek a követelményeknek megfelelni. A felhasználói szemlélet érvényesítése ugyanis azt jelenti, hogy a konkrét felhasználói igények esetenkénti és több munkát igénylő kielégítésének a tájékoztató tevékenységben lényegesen nagyobb hangsúlyt kell kapnia, mint a múltban;

- minthogy a „terep” — a felhasználói igények tartalma, jellege, formái — nagyrészt feltáratlan, a munkában részt vevő felhasználók pedig éppúgy, mint a dokumentátorok és informátorok kevés gyakorlati ismerettel és tapasztalattal rendelkeznek, szükséges, hogy a munka huzamos ideig *kísérleti jelleggel* folyjék. A szolgáltatások nyújtása, a tájékoztatók és a felhasználók személyes érintkezése során meg kell tartani és tovább kell fejleszteni a jót, a haszontalant pedig el kell hagyni vagy ki kell javítani, vagyis nagyon rugalmasan kell a munkát alakítani. A kísérleti jellegből önmagában is, de a feladat nagyságából és a rendelkezésre álló erők korlátaiból még inkább következik, hogy a tevékenység kiépítése csak fokozatosan végezhető el;
- végül már a „központ” fogalmából is következik, de a hivatkozott tudománypolitikai határozat is kimondja, hogy a szakközpontnak feladatát az *együttműködő intézmények* sorának — az önkéntességen alapuló — bevonásával, tevékenységük összehangolásával kell megvalósítania.

Az együttműködést a közigazgatási dokumentációs és információs tevékenység területén is nagyon széles értelemezzük. Úgy gondoljuk, hogy ebben a jogi anyagot gyűjtő szakkönyvtárakon kívül fontos és nem nélkülözhető szerep jut az ún. hivatali tanácsi könyvtáraknak is, de ezek mellett, különösen ott, ahol ilyen jellegű hivatali könyvtárak nincsenek, a közművelődési könyvtári hálózat egésze is. Korunkban ugyanis a társadalmi életet át- meg átszövik azok a kapcsolatok, tények és események, amelyeket a jog szabályoz. Így az állami élet minden területén, az igazgatás minden ágában és az állampolgárok mindennapi tevékenységében a helyes magatartáshoz jogi, igazgatási ismeretekre van szükség. Szerteágazó, decentralizált, de ezen belül jól összehangolt szervezet kell ahhoz, hogy a súlyuk, tartalmuk és formájuk tekintetében nagyon különböző tájékoztatói igényeket, melyek kielégítése valóban a könyvtári feladatok közé sorolandó, ki is elégítsük. (Azért hangsúlyozzuk itt a könyvtári feladatokat, mert a *jogi, közigazgatási tanácsadást pl. sem most, sem a jövőben, nem lenne helyes feladataink körébe sorolni.*)

Különösen a *közművelődési könyvtárak* tekintetében szükséges tudatosítani és fejleszteni az ún. közvetítő—összekötői szerepkör jelentőségét. A szakközpont fejlesztése nyomán éppen ezek a könyvtárak hivatottak arra, hogy a helyi, a lakossági igényeket összegyűjtsék, s amennyiben gyűjteményük erre alkalmas, kielégítsék, amennyiben nem, ezeket a szakközponthoz továbbítsák és az onnan érkező tájékoztatást az érdeklődőkhöz eljuttassák. Ezenkívül fontos szerep vár rájuk az igények felkeltésében, felmérésében, a nagyon fontos visszacsatolás megteremtésében is.

Kezdeti lépések

Az előttünk álló feladatoknak még csak a töredékéhez tudott az Országgyűlési Könyvtár eddig hozzájárni. E cikknek egyik célja éppen az, hogy e kezdeti lépéseket a társkönyvtárak megismerjék, s hogy tájékoztatásunk révén felkeltjük érdeklődésüket és megnyerjük közreműködésüket.

A könyvtár a Tanácsigazgatási Szervezési Intézettel (TISZI) — amelynek feladata a tanácsi hivatali szakkönyvtárak szakmai és módszertani segítése — történt egyeztetés után *körlevelet intézett valamennyi megyei tanács vb-titkárához* és néhány városi tanácshoz is. Ismertette a közigazgatási dokumentáció és információs fejlesztésének terveit, felsorolta jelenlegi szolgáltatásait, tájékoztatói lehetőségeit és felajánlotta segítségét. A tanácsok részéről megnyilvánult élénk érdeklődés jele, hogy többen

kértek témabibliográfiákat, konkrét témafigyelésre jelentettek be igényt, kérték egyes külföldi szakfolyóiratok tartalomjegyzék-másolatának rendszeres megküldését. Szakmai, módszertani segítséget igényeltek hivatali szakkönyvtárak felállításához is. Az Országgyűlési Könyvtár mindezekre a kérésekre együttműködésre készen válaszolt. A tájékoztatást azóta folyamatosan küldi, s a Tanácsigazgatási Szervezési Intézet közreműködésével összeállított egy *alapjegyzéket*: ez azokat a legfontosabb műveket tartalmazza, amelyek a hivatali könyvtárakban nem nélkülözhetők. Megállapodott a Tanácsigazgatási Szervezési Intézettel és a Könyvtártudományi és Módszertani Központtal, hogy *1976 folyamán közösen végiglátogatják a megyeszékhelyeket*, hogy ott a tanácsi szervekkel, a tanácsi módszertani és továbbképzési intézetekkel és a megyei könyvtárakkal megbeszéléseket folytassanak a közigazgatási információs tevékenység fejlesztéséről, és segítséget nyújtsanak e munka megszervezéséhez.

Ugyancsak 1976-ra és szintén a Tanácsigazgatási Szervezési Intézettel együttműködve tervezi a könyvtár, hogy valamennyi megyei tanácstól bekéri a tanácsülések előterjesztéseinek és határozatainak szövegét, hogy ezeket a szakközpontban feldolgozza, nyilvántartsa és — az előírásoknak megfelelő keretek között — azok tartalmáról az érdekelt intézményeket tájékoztassa.

Az Országgyűlési Könyvtár folyamatosan nyilvántartja és rendszeresen megjelenteti a hazai jogi szakkönyvtárakba járó külföldi jogi szakfolyóiratok leelőhelyjegyzékét, amely a külföldi hivatalos lapokat is tartalmazza. Rendszeresen, negyedévenként megjelenteti a *Külföldön megjelent fontosabb jogtudományi művek jegyzéké-t*, amelynek nagy része az új államigazgatási könyveket mutatja be. (1976-tól ez utóbbiakhoz címfordítást is mellékel.)

Munkamegosztás

A szakközpont szervezete, amint erről már említés történt, eleve önkéntes alapon együttműködő szerveknek és intézményeknek az adottságokat és lehetőségeket figyelembe vevő *munkamegosztásán* nyugszik. Ennek keretében a feladatok megosztásának körvonalai az alábbiak szerint kezdenek kirajzolódni:

— a *jogi irodalom* vonatkozásában a magyar könyv- és folyóiratanyagot az MTA Állam- és Jogtudományi Intézete az *Állam- és jogtudományi bibliográfia* kötetiben tárja fel. Az Országgyűlési Könyvtár a külföldi irodalom tekintetében 1975. január 1-től átvette az Országos Széchényi Könyvtártól a korábban az országos gyarapodási jegyzékben közzétett jogi-közigazgatási irodalom nyilvántartását. Ugyanettől az időponttól megkezdte a közigazgatási témájú külföldi szakfolyóiratok tartalmi feltárását, és ezekről témafigyelést is nyújt. Egyébként a külföldi jogi szakirodalomból a Jogtudományi Közöny-mellékleteként megjelenő *Dokumentációs Szemle* ad rendszeres bibliográfiái válogatást. Emellett az Országgyűlési Könyvtár nyilvántartja az ország legfontosabb jogi könyvtáraiban összeállításra kerülő témabibliográfiákat is. Mindezek tekintetében, ideértve még a külföldi irodalomból készülő fordításokat is, az Országgyűlési Könyvtár vállalja más könyvtárak folyamatos, vagy eseti tájékoztatását;

— a *joggyakorlat* nyilvántartása és feltárása, különösen külföldi vonatkozásban, egyelőre még nem kielégítő. Az Országgyűlési Könyvtár gyűjti a külföldi összefoglaló műveket, legfontosabb folyóiratokat. A bírósági joggyakorlat iradalmá elsősorban a Legfelsőbb Bíróság könyvtárában található meg;

— a magyar *jogszabályok* nyilvántartása, az eddigi gyakorlatnak megfelelően, továbbra is az Igazságügyi Minisztérium feladatkörébe tartozik, a külföldi jogszabályokról, jogszabálygyűjteményekről — nagyrészt saját anyaga alapján — az Országgyűlési Könyvtár ad felvilágosítást.

Mindezek ismertetését azért tartottuk szükségesnek a munka megszervezésének már ilyen korai szakaszában, mert úgy gondoljuk, hogy a korszerűbb és hatékonyabb információszolgáltatás egyik alapfeltétele a szoros munkakapcsolat létrehozása az információszolgáltató, az azt közvetítő és felhasználó intézmények, személyek között. Minden lépcsőfokon, a munkamegosztás minden ágában szükséges a résztvevő intézmények hathatós együttműködésének megteremtése. Az Országgyűlési Könyvtár csak akkor tud jó közigazgatási dokumentációt létrehozni és hasznos információt szolgáltatni, ha ebben a munkában javaslatokkal, együttműködési készséggel, észrevételekkel és konkrét munkával mindazok a könyvtárak részt vesznek, amelyekhez az olvasók ilyen jellegű tájékoztatási kérésekkel fordulnak.

Balázsné Veredy Katalin